

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

10. Quænam è recta intentione ortum ducant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

Ad maiorem verò copiam memineris quemvis laborem, actionem, cogitationemve non malam, offerri Deo posse, vt eius ope, gratiaq; liberalitate, hanc illamve virtutē, tibi vel alteri impetres: Item vt alium quemvis qui ad eius gloriam faciat, opatum finem sortiatur, quod in plurima negotiorum & rerum varietate per frequenter vsurpare consultum est: Tertio, in gratiarum actionem ob beneficia quaedam, aut etiam plura caelitus accepta: Quarto, in honorem Sanctorum, multoque magis Dei: Quinto, in memoriam, honorem, & gratiarum actionem huius aut illius mysterij vitae sanctissimae Dei Genitricis, Dominique nostri Iesu Christi. Quae cum sola hominis voluntate, forinsecus adplicentur, & facile possunt, & quantovis numero eiusmodi plura reperiri.

Cuius rei copiosius & promptius faciendae facultatem, crebra quadam exercitatione comparare oporteret. Primum quidem & maximum, sic re ipsa nos ad id praestandum vrgendo. Deinde, ne, cum ad res ipsas ventum fuerit, tarditate vel ignorantia praepediti haecamus, in sermonem familiarem, communi consensu, & de industria inducenda sunt, quae ad id conferunt amica colloquia vt si quaeras, quam variis modis per singulas diei actiones consuetas exerceat paupertatem, obedientiam, humilitatem, in proximos & in Deum caritatem, patientiam, aliaque virtutes possis; non sic quidem, vt de his omnibus simul quaeras, sed de vna tantum; atque hoc modo vnius virtutis vim in varias actiones dispersam cupis. Potes & aliter, vna in actione, plures virtutes, pluresque rectae intentionis modos quaerere; vt si quaeras, quam multipliciter ex recta intentione literis vacare, vel aliud quidvis agere possis. Est autem haec vtraque disquisitio mirè utilis: & quam si fortè, ob parium & idem sapientium inopiam, colloquiis non potes inferere, at potes ipse tibi obicere, seorsimque committendo dispicere, quantopere tibi liceat omnia ad virtutem, ad perfectionem, ad sanctissimae diuinæque voluntatis conformationem referre, ad eò vt tibi totum actionum nihil pereat, hominiq; iusto (sacris suffragantibus Literis) vobis totus mundus diuitiarum sit. Haec igitur meditare contentius, in his te exerce frequentius, neque credideris his neglectis, Christiani, nedum Religiosi hominis, officio ritè posse defungi.

C A P V T X.

Quanam è recta intentione ortum ducant.

Certum est actionum voluntariarum nullam esse, quae non ex aliqua intentione proficiscatur: quidquid enim volens & sciens agit, homo, ex aliquis consequendi finis desiderio facit, aut certè in ipsomet sine amando atque perfruendo delectatur: cumque in hac vita nullus huiusmodi finis habetur,

tur, imò verò tota ipsa sit ad alteram, vt sementis ad messem, omnia quæ aguntur, alterius vitæ causa sunt agenda, vel si propter aliquid præsens aguntur, cum id consecuti fuerimus, quia mancum est, & parum latiat, continuo ad alia quærenda conuertimur, quo fit vt actionum nostrarum propè nulla sit, quæ non ex intentione fiat, nisi si naturali impetu, & minime voluntariè fiat.

Quæ licet ita sint, at sæpè controuertitur, quid ex qua intentione ortum habeat, cuius rei non exiguum est momentum, vt quæ res explicatius dicatur, vulgatissima statuamus exempla; Manè decernit aliquis, cuncta se illius diei opera in honorem Dei, ex vna vel pluribus virtutibus obiturum, ac etiam singulatiim præcipua animo percurrit, deinceps verò vel rariùs vel nunquam eam voluntatem repetit, pluresque actiones suis temporibus aggreditur; Iunne ex matutina ista voluntate bonæ singulæ, an ex occasione indifferenti, quæ oblata fuerit, vt ex appetentia cibi, indifferentes habendæ? Item quæ, quod multò diffunditur latius, est qui Religiois vitæ institutum (idemque de quouis vitæ genere dici queat) ex ardenti se & sua omnia Deo consecrandi cupiditate complexus est, eistne id omne quod in Religione perfecerit, Deo sacrum, quasi ex illo primo proposito, ex illa vitæ susceptione dimanans? Reperias qui sic sentiant, partimque D. Bonauenturæ (qui tamen planè contrà sentit, vt etiam videre est in perutli Ioannis Ciombecij de Studio perfectionis libro 2. n. 147.) ita inquam sentiunt nonnulli, partim sic intellecta auctoritate permoti, partim quod existimant, primo illo proposito vel susceptione vitæ, non minùs Deo opera secutura donari, quàm fructuum prouentus, etiam in plurimos annos datur, quoties alicui arbor tota donatur.

Benignissima, & cui vulgò faueatur, est ista sententia; in qua id periculi video, ne dum confidentiores, etiam socordiores animos reddat, spiritusque diuitias facillè parables persuadendo, languescente conatu perpetuè mancipet egestari. Est tamen quod verè, sed moderatè concedamus, magnoque solatio sit, quod mox videbimus.

Vt igitur dilucidius progrediamur à compertis; vniuersam rerum naturam contemplemur, perque singulas quæ aliquando cœpère, videamus quid sit cur alicuius exortum, huic potius causæ, quàm alteri, acceptum seramus? certè illi tribuitur, quæ vi sua illam produxit, vel illa adhibuit vnde produceretur; horum autem neutrum si adfuerit, nunquam id eistribuetur. Domus ardeat, quærat, Quæ est incendij causa, tanè physica est ignis, moralis autem, ac etiam alio significatu physica, Lucius qui ignem adplicuit. Arboris quæ causa? semen ex quo erupit, itemque fructus ille vnde semen; arbor altera vnde fructus & semen, & sic deinceps ad primam vsque arborem serie obseiuata. Vnde hic pul-
lus? ab isto ouo, ouum ab ista gallina, quæ ipsa ex quopiam ouo, & ita deinceps donec ad prima perueneris. At si obstiteris, contenderisque vel Titium, vel aliud semen, vel ouum aliud, incendio, arbori, pullo de disse ortu; in prom-

tu responsio est, id in hominis mentem ne quidem suspicione cadere posse, nisi illorum vi exorta ea esse docueris: quis ita desipit, ut igne Iaponio, incendia nostra dicat excitari? cur? nisi quia vis illius ad hæc nostra non protenditur? quis arborem, eius, cum qua nihil commune intercessit, arboris causam putet? at assimilis est, vicina, eodem loco, paulò post exorta. Probabilia ista sunt, fateor, & quæ ad inquirendum sollicitent, sed nisi, qua vi prioris, exorta posterior sit ostenderis, nihil efficies. Imò verò quo plura, siue natura, siue tempore diuersa interiecta fuerint, eo difficilius probatu fuerit, vnum ex aliis ortum: hanc arborem ab alia quæ mille annis præcessit propagatam fuisse, domum meam interfluente fluuio ab igne seiunctam, illo tamen ablutam. Quæ si persuadere volueris, probes necesse est, causarum illarum vim, quodam quasi vehiculo, & vel vnus perpetuatione rei, vel plurium ordinata vicariaque successione delatam, ad hunc vsque effectum pertigisse: ut si à prima illa arbore, aliam quandam tot steterit annis, tum ex hac iterum aliam, ex qua per eandem seriem ad hanc deuenias; si ignem illum cuniculis occultis, vel cuiuspiam delatu, sic domui meæ iniectum, ut ad illam vsque fluxisse constet. Sin autem istorum nihil asseri possit, sed tantum dicatur, Ibi fuit arbor, ibi fuit ignis, igitur hæc arbor, hoc incendium ex illis ortum est, eritne qui assensum id afferenti præbeat? nempe paradoxum est, ut aliquid ex altero ortum ducat, quod neque est, neque sui vim ullam reliquit, quæ ad eiusce rei productionem vsque perduret. Itaque si quæsiuero, An Titius qui nunc viuit, sit à Mario qui annos abhinc quingentos vixerat oriundus, gradatim erit sursum versus reuertendum; si autem comperero Titium Lucij filium, Lucium Caij, Caium Marci, Marcum Quinti, Quintum Seij qui ducentis præcessit annis, filium fuisse; quo verò patre & quibus maioribus sit ortus Seius inter cetera memoriâ ignorem, quis mihi hic hærenti, nec ad Mariam vsque progredi valenti fidem adhibeat, si Titium à Mario ortum ducere prætractè asseruero? scio familiarum, hereditatum, & à maioribus acceptatum opinionum, ad id probandum suas esse vires; at nunc iis sepositis de rei natura, ortusque conditione loquor, quæ id exigat, ut quid, à quo, quibus intermediis natum sit ostendatur: quod si non possumus, ingenuè nos id ignorare fateamur.

Iam igitur cum à me quæsiueris, vtrum à matutina illa intentione qua omnia eius diei cogitata, verba, opera, cibum, potum, ludum, studia, in Dei honorem facere decernebas, vtrum inquam, abs illa intentione sint orta, si maxime prauum nihil intercesserit: idem quod modò dixi à te observari postulo: nempe ut obserues, qua vi, & qua serie, matutina illa voluntas, ad hanc, de qua quaeritur, actionem vsque deuenit; cum enim ea imbecillitate sint homines, ut nihil sola voluntate extra voluntatem producere queant, non possunt abs illa sola, multo que minus abs illa quæ præcesserit voluntate actiones dici existere, nisi demonstretur exoriri ab illa voluntate vis quædam, quæ ad illam, qua

de agitur, actionem vsque decurrat. Cuiusmodi fuerint, si, postquam cocus omnia illius diei opera, & speciatim quæ sui muneris sunt, ex humilitatis amore in Dei honorem curate decreuerit, culinam adeat, ligna comportet, ignem subiiciat, aquam hauriat, & in ceteris apparando cibo necessariis defudet. Parique ratione, sit Professor aliquis, qui manè primo suos omnes labores, actiones, ac nominatim quæ sui sunt muneris, Deo dedicerit, indeque ad studia se conferens, modò legat, modò scribat, modò doceat, & in id genus occupationibus perseueret. Quis in dubium vocet, quin istæ & coci & Professoris actiones, à matutina intentione dignitatem sortiantur? etenim sic ab illa sunt exortæ, vt ex desiderio adimplendi muneris, perpetua quadam serie fluxerint.

Sed quid, si ignis ardore, vel sudore exastuans cocus, siti exardescit, vtque illam sedet, interrupto labore, potum quærit & bibit? quid si Professor, ingenij contentione fatigatus, ad hortum vires reparaturus adeat? eritne ex matutina omnium operum intentione censendum, aliquid bonitatis in hæc deriuari? Erit sanè si ab illa ortum ducant, sin minùs, non erit. An igitur ab illa sit, quæramus: vbi certum est, ab illa ipsa quæ aliquanto antè esse desit voluntate, hanc rem esse non posse, nisi per intermediam, aliquam, cuius interpositu à priore dimanet, vt cum inter se connexæ & in vnum finem quædam referuntur actiones. cum igitur matutina illa in Deum omnia referendi voluntas desierit, nec sit aliquid quod ab illa voluntate ita sit exortum, vt ex eo hic potus, hæc ambulatio oriretur; dici non potest ab illa voluntate hæc esse exorta, & quod consequens est, credi non potest, ex illa in hæc aliquid redundare bonitatis.

Obiicies, Ille potus, illa ambulatio, fuit instaurandis muneri meliùs exequendo viribus, cumque id muneris Dei causa aggressi essent, debuere & illa in bonitatis partem venire. Ita est, fateor: verùm sic, non à generali ista matutina voluntate, sed à studiosa sui muneris susceptione laudem eam mutabuntur, quia sunt aliquid muneri illi opportunum, ideoque cum illa voluntate connexum. At si sola propensione naturæ ad sitis fatigationisue molestiam depellendam, bibissent, ambulassent, profectò nihil illis boni inesset, essentque mera actio naturæ. Vnde agnosces, idem esse iudicium ferendum de plurimis quæ solent occurrere, vt quod alicui fortè obuiò loquaris, quòd suo tempore bibas, dormias, rideas, audias, videas, & oblatiis occasionibus vtaris; quippe hæc & quæ his similia sunt, etiamsi manè cogitata, & præuisa, ac ex tunc oblata Deo fuerint; nihilominùs eiusmodi sunt, vt nunc ab occasione data oriantur, nulla verò cum illo matutino proposito connexionem iungantur: cum enim tempus intercesserit intermedium, quo legisti, docuisti, ambulasti, quæ fiet, vt à primo illo proposito in hæc actionem, quæ post illas sequitur, deriuetur vlla virtus nisi per intermedias? (quippe à re disuncta in remotam, non nisi per interiecta transitur.) atqui actiones illæ docendi, ambu-

landi, illam postremam ridendi vel edendi, nulla sua vi producere, sed casu & solo tempore præcessere: quo fit ut intelligere nequeam quæ matutino proposito tam desultoria vis inesset, ut operibus tempore distictis, nullaque efficacæ perpetuatione coniunctis vim suam impertiri posset.

Si (quod solet vulgus) dixeris, propositum illud non esse reuocatum; ideoque vim eius permanere; aut falsum, aut saltem quod probandum fuerat, quasi tuo iure, sed minimè verè, sumis. Cùm enim propositum, esse desit, (desit autem ubi primùm cogitatio desit, & in aliam est mutata) non potest eius vis manare in id quod distictum est, nisi sit proximum aliquid quod vim illam suscipiat, certaque continuatione ad vltimum vsque perducatur; ita ut quemadmodum si catenæ ex mille annulis connexæ, vltimum eumque longius remotum, per primum qui propior est, ad te velles adducere, ita primum traheres, ut primus secundum, secundus tertium, ac deinceps propior quisque traheret sequentem, & vis trahendi deferretur per intermedios ad vltimum: si verò vis illa in intermediorum aliquo sisteret, continuò sequentes omnes immoti starent, nec in eos à primo diffundi posset. Itaque quando manè constitui studia, verba, potum, cibum, occupationes meas omnes, etiam suis temporibus prouisas, diuinæ gloriæ dedicare,

Primò & maximè, non hinc tantùm, sed in ceteris omnibus, videndum est, ut non oretenus, sed re vera ita sit: timendum enim, ne sæpenumerò præter blandam nobisquæ illudentem naturæ assentionem nihil sit; iam vel affectu, vel consuetudine feris ad legendum, loquendum, ambulandum, dicas autem, Ad Dei gloriam; Perscrutare quæso te ipsum, verène Dei gloria est quæ ad id te impulit? annon aliunde id volebas? an si diuinæ gloriæ rationem non haberes, id nolles? vellem, inquis, sed cùm alia de causa voluerim, in diuinam gloriam dirigo. fieri potest, fateor; sed quàm incertum est? & frequenter quàm patum credibile! cibum, potum, ambulationem, remissiones animi, parum admodum ad Dei gloriam facientes, ardore summo prosequeris; in obeundo tuo munere, virtutibusque persequendis, quæ diuinæ laudi longè sunt aptiora, eneruiter langues; & credam te promouendi diuini honoris tanto zelo ardere, ut hinc ad illa desideranda mouearis? Ita sit opto; agrè tamen adducatur ut credam.

Secundò, ne ipsi nos fallamus, sic habendum est; Non esse in illo matutino proposito vim aliam, quàm ut ex eo bona censeantur, quæ vi illius fiunt, sunt autem illa sola quæ non interrupta vi oriuntur: interruptitur autem, quauis obliuione, cogitatione, aut actione naturali diuersa & non ex eadem vi exorta: vnde post matutinum illud studendi, loquendi, bibendi, omniisque actiones Deo dicandi propositum, videndum an ex studio meo oriebantur, ille sermo, ut fit in disputationibus philosophicis, an sermo meus alias actione, pareret: tum enim ex matutino proposito æstimarentur; at si diuersi generis actiones

actiones sunt, parumque coherentes, non potest secunda vel tertia à matutino esse proposito, nisi illud instauretur.

Sed, vt primæ cogitationes, seriatimque desideria plurimum possunt, matutinum illud propositum, curam quamdam menti imprimi, facilioremque reddit, vt eadem voluntas confestim, nec aliter quam in recens extinctæ lucernæ fumo flamma redintegretur: quod tanta celeritate & habilitate à viris bonis fit, vt omnem panem animaduersionem fugiat. Quare maximi facienda est recta ista intentio matutina, quæ quo contentior fuerit, eo facilius recurrer, imò etiam se obrudet inuitis.

CAPVT XI.

Vtilem esse atque commodam quam explicuimus sententiam.

NE autem veriore, quam hominum imbecillitati fauentiorem hanc meam sententiam credas; obserua quod dixi, Ex intentione recta id omne bonitatem mutuari, quod ex vi eius exoritur. quod sanè latissimè patet, docetque esse consultissimum, vt id bonarum actionum genus recta intentione deligamus, ex quibus aliæ plurimæ pendent.

Vbi vide, quanta sint in recta instituti vitæ electione compendia; cum enim actionum, quæ inde nascuntur, infinitus propè sit numerus, emolumentorum quoque immensum esse numerum necesse est. An etiam damnorum, quares, vbi mala intentione sit electum? ita sanè, dum tamen in eadem prauitate hæreatur; at id remedij præsidè est, vt quod malè cœpisti, meliore mente pergas: nec enim rei, sed solius animi, qui facilè mutari potest, id vitium fuerat.

Cum igitur vitæ aliquod genus ritè elegisti, vel electionem ita correxisti, vt in eo non nisi ex diuinæ gloriæ desiderio perseverare statueris, quamdiu in illo eris, quidquid ex rationibus illi statui propriis egeris, à recta illa electione, atque aded à recta intentione, & consequenter in Dei gloriam, æternamque coronam tuam esse censebitur. Itaque si sic vxorem duxeris, omnis actio quæ ex matrimonij sine manabit, vxori placere, rem domesticam curare, tueri & augere, liberos educare, & eiusmodi plurima, ex eadem prima intentione qua id vitæ institutum elegisti, tamdiu æstimabuntur, quamdiu ex desiderio se tuo vitæ instituto conformandi proficiantur: id solum hîc est tum incertius, tum fraudulentius, quòd harum actionum plurimæ prauitatis naturæ illudunt, variaque cupiditate facillimè à primo instituti vitæ proposito eo magis abducunt, quo minùs id renouari, sed obliuioni tradi solet.

F f f 3

Nec